

LBRIS | We know
HERMANN HESSE

*Cele mai
frumoase povestiri*

*

Traducere din limba germană
de Mariana Bărbulescu

Prefață de Cosmin Ciotloș

Cuprins

<i>Cronologie</i>	7
<i>Discurs la Banchetul Nobel</i>	14
<i>Dureri înăbușite</i> (Prefață de Cosmin Ciotloș)	16

Cele mai frumoase povestiri

Lupul.	23
Din copilărie	27
Elevul de la școala secundară	48
Luna lui cuptor	83
Prima aventură	124
Convertirea lui Casanova.	130
Ucenicia lui Hans Dierlamm.	160
Taedium vitae	
Prima seară	191
A doua seară	200
A treia seară.	206
Logodna	217
Orașul	239
Sfârșitul doctorului Knölge.	246

Lupul

Nicicând iarna nu mai fusese atât de cumplit de geroasă și de lungă în munții francezi. De săptămâni, aerul era limpede, sticlos și rece. În timpul zilei, câmpiile piezișe de zăpadă, albe ca laptele, se întindeau la nesfârșit sub cerul de un albastru intens; noaptea, pe deasupra lor trecea luna, limpede și mică, o lună cumplită, geroasă, cu luciul galben, a cărei lumină puternică devenea albastră și tulbure pe zăpadă și semăna cu o întrupare a gerului. Oamenii evitau orice drum și mai cu seamă înălțimile, lânzeau și rosteau vorbe de ocară în colibe satului, ale căror ferestre roșii noaptea păreau fumurii pe lângă lumina albastră a lunii și se cufundau curând în întuneric.

Erau vremuri grele pentru animalele din regiune. Cele mai mici înghețau cu duiumul, chiar și păsările erau doborâte de ger, iar leșurile slabe cădeau pradă uliilor și lupilor. Dar și aceștia sufereau îngrozitor de frig și de foame. Trăiau acolo numai câteva familii de lupi și nevoia le-a împins să se apropie și mai mult între ele. În timpul zilei nu ieșeau împreună. Ici și colo rătăcea câte unul pe zăpadă, slab, flămând și la pândă, fără zgomot și sperios ca o nălucă. Umbra lui subțire aluneca pe lângă el pe suprafața ninsă. Își întindea botul ascuțit în vânt adulmecând și, din când în

când, lăsa să se audă un urlat uscat, chinuit. Seara însă, ieșeau cu toții și se adunau, urlând răgușit, în jurul satelor. Acolo, vitele și păsările erau bine păzite și în spatele obloanelor groase așteptau puști. Arareori aveau parte de câte o pradă neînsemnată, un câine, de pildă, iar doi din haită fuseseră deja împușcați.

Gerul mai stăruia. Adesea, lupii zăceau laolaltă fără să se miște, îngândurați, încălzindu-se unul pe celălalt, și pân-deau neliniștiți pustiul lipsit de viață până când vreunul, torturat de chinurile cumplite ale foamei, sărea dintr-o dată scoțând un urlat înfiorător. Atunci toți ceilalți își îndreptau boturile spre el, tremurau și începeau să urle împreună, cumplit, amenințător și cu jale.

În cele din urmă, câțiva din haită s-au hotărât să pornească în pribegie. În zori, și-au părăsit bârlogurile, s-au adunat și au adulmecat neliniștiți și temători aerul înghețat. Apoi s-au îndepărtat iute, toți în același ritm. Ceilalți au rămas privind în urma lor cu ochi mari, sticloși, au făcut câteva zeci de pași, s-au oprit nehotărâți și dezorientați și s-au întors încet, în vizuinile goale.

Pribegii s-au despărțit la prânz. Trei au luat-o spre răsărit, îndreptându-se spre partea elvețiană a munților Jura, ceilalți și-au continuat drumul spre miazăzi. Cei trei erau animale frumoase, puternice, dar îngrozitor de slabe. Pântecul supt, deschis la culoare, era subțire ca o curea, coastele le ieșeau în afară, aveau boturile uscate și ochii larg deschiși și deznădăjduiți. Câteștrei au ajuns departe în Jura, a doua zi au capturat un berbec, într-a treia, un câine și un mânz și au fost hăituiți cu furie, din toate părțile, de oamenii locului. În ținutul bogat în sate și orașele, s-au răspândit spaima și ura față de neobișnuiții intruși. Sania poștei a fost înarmată, nimeni nu mai mergea dintr-un sat în altul fără pușcă. În locurile acelea străine, după o asemenea pradă, cele trei animale se simțeau în nesiguranță, dar și în largul lor, totodată; au devenit și mai îndrăznețe decât fuseseră vreodată la

LIBRIS | We know books

ele acasă și s-au năpustit, ziua-n amiaza mare, în grajdul unei ferme. Mugetele vitelor, trosnetele îngrăditurilor de lemn făcute țândări, tropăitul copitelor și o respirație fierbinte, nesățioasă au umplut locul îngust și cald. Însă de data asta, au intervenit oamenii. Fusesse promisă o recompensă pentru lupi și curajul țăranilor sporise. Și au omorât doi dintre ei – unuia i-a trecut un glonț prin gât, celălalt a fost ucis cu securea. Al treilea a scăpat și a alergat până când s-a prăbușit în zăpadă, pe jumătate mort. Era cel mai tânăr și cel mai frumos dintre ei, un animal mândru, sprinten și cu o forță extraordinară. A zăcut mult timp, gâfâind. Cercuri roșii ca sângele i se învârtejeau în fața ochilor și, din când în când, scotea un geamăt șuierat, de durere. O secure îi nimerise spatetele. Și-a revenit totuși și a reușit să se ridice din nou. Abia acum și-a dat seama cât de departe alergase. Nicăieri nu se mai zăreau oameni sau case. Chiar lângă el se înălța un munte imens, acoperit cu zăpadă. Era Chasseral. S-a hotărât să-l înconjoare. Chinuit de sete, a luat câteva îmbucături din crusta înghețată, tare, de zăpadă.

De cealaltă parte a muntelui a dat numaidecât de un sat. Era către seară. A așteptat într-o pădure deasă de brazi. Apoi s-a furișat cu băgare de seamă pe lângă gardurile grădinilor, luându-se după mirosul de grajduri calde. Nu era nimeni pe drum. Șovăitor și întărâtat de poftă, a privit clipind printre case. Atunci s-a auzit o împușcătură. A ridicat capul brusc și a luat-o la fugă chiar când a bubuit al doilea foc. Îl nimeriseră. Într-o parte, pânțelele albicioase îi era mânjit cu sânge care se prelingea încontinuu, cu stropi mari. A izbutit totuși să scape, fugind în salturi mari, și să ajungă la pădurea de pe cealaltă parte a muntelui. A așteptat o clipă ascultând atent și a auzit glasuri și pași apropiindu-se din două direcții. A privit cu spaimă în susul muntelui. Era abrupt, împădurit și greu de urcat. Totuși, n-avea de ales. S-a cățărât gâfâind pe versantul abrupt, în vreme ce de-a lungul muntelui se învălmășeau înjurături, comenzi și lumini de felinare. Lupul rănit a urcat

tremurând prin semiîntunericul pădurii de brazi, în timp ce sângele cafeniu îi șiroia încet, dintr-o parte.

Frigul se muiașe. Înspre apus cerul era cețos și părea să vestească ninsoare.

În cele din urmă, lupul istovit a ajuns sus. Se afla acum pe o întindere de zăpadă ușor înclinată, nu departe de Mont Crosin, mult deasupra satului din care scăpase. Nu simțea foamea, ci numai o durere nelămurită, sâcâitoare, de la rană. Din botu-i atârânănd s-a auzit un lătrat slab, bolnav, inima îi bătea greu și dureros și simțea mâna morții apăsând-o ca o povară nespus de grea. Un brad singuratic, cu coroana bogată, îl ademenea; s-a așezat acolo privind tulbure în noaptea cenușie de omăt. A trecut o jumătate de oră. Apoi, pe zăpadă s-a răspândit o lumină roșie, mată, ciudată și moale. Lupul s-a ridicat gemând și și-a îndreptat capul frumos înspre lumină. Era luna care se înălța dinspre sud-est, uriașă și roșie ca sângele, și care urca alene pe cerul tulbure. De multe săptămâni nu mai fusese atât de roșie și de mare. Privirea tristă a muribundului a rămas ținută la discul mat al lunii și un urlet slab s-a înălțat dureros și stins în noapte.

S-au apropiat lumini și pași. Țărani cu paltoane groase, vânători și calfe purtând căciuli de blană și jambiere butucănoase înaintau greoi prin zăpadă. S-au auzit chiote: lupul muribund fusese descoperit; au tras două focuri asupra lui și amândouă au dat greș. Apoi au văzut că era pe moarte și s-au năpustit asupra lui cu bâte și cu ciomege. El n-a mai simțit nimic.

L-au cărat, cu oasele frânte, la vale, spre St. Immer. Râdeau, se grozăveau, erau bucuroși gândindu-se la rachiu și la cafea, cântau, înjurau. Nici unul nu vedea frumusețea pădurii ninse, nici strălucirea câmpiei montane și nici, plutind peste Chasseral, luna roșie a cărei lumină slabă se frângea pe țevile puștilor lor, în cristalele de zăpadă și în ochii stinși ai lupului ucis.

(1903)

Din copilărie

De câteva zile, pădurea cafenie din depărtare are o licărire veselă de verde crud; pe Lettensteg am găsit astăzi întâia primulă, pe jumătate înflorită; norii ușori, de aprilie, visează pe cerul umed și limpede, iar ogoarele întinse, abia arate, sunt de un cafeniu atât de strălucitor și se oferă cu atâta nerăbdare aerului călduț, de parcă ar jindui să zămislească, să rodească și să-și pună la încercare forțele mute în mii de muguri verzi și de mlădițe care se înalță – să simtă și să dăruiască. Toate sunt în așteptare, toate forfotesc, toate visează și răsar într-o delicată febră a devenirii care îndeamnă blând la grabă – mugurul spre soare, norul spre pământ, iarba fragedă spre văzduh. În fiecare an la vremea asta, eu stau la pândă cu nerăbdare și dor, de parcă ar trebui ca o clipă anume să-mi arate minunea renașterii, de parcă ar trebui să se întâmple să văd o dată, pe de-a-ntregul, o oră în șir, dezvăluirea forței și a frumuseții și să înțeleg și să trăiesc felul în care viața țâșnește răzătoare din pământ și deschide ochi mari și tineri spre lumină. Și tot an de an minunea revarsă sunete și miresme trecând pe lângă mine, iubită și adorată – și neînțeleasă; este deja aici și eu n-am văzut-o venind, n-am văzut cum plesnește învelișul seminței și nici primul fir gingaș tremurând în lumină. Dintr-o dată, sunt

flori peste tot, copacii strălucesc cu frunzișul lor luminos sau plini de flori albe și spumoase și păsările se avântă ferice, descriind arcuri desăvârșite prin albastrul cald. Minunea s-a împlinit, chiar dacă eu n-am văzut-o, pădurile se boltesc și vârfurile munților îndepărtați te cheamă și este vremea să te înarmezi cu cizme, geantă, undiță și cele trebuincioase pentru vâslit și să te bucuri cu toate simțurile de primăvară care, de fiecare dată, este mai frumoasă decât oricând și care, de fiecare dată, pare să treacă mai repede. Cât de lungă, cât de nesfârșit de lungă fusese o primăvară demult, pe când mai eram un băiețandru!

Și când ceasul o îngăduie și inima mi-e veselă, mă întind în iarba umedă sau mă cațăr pe primul trunchi mai vânjos, mă legăn pe crengi, adulmec parfumul mugurilor și cleiul proaspăt, văd păienjeniișul de ramuri, de verde și de albastru încâlcindu-se deasupra mea și pășesc în vis, ca un oaspete neauzit, în fericita grădină a copilăriei mele. Se întâmplă atât de rar și este atât de încântător să ajungi dintr-un avânt din nou acolo și să respiri aerul limpede al dimineții din copilărie și să vezi din nou, pentru câteva clipe, lumea așa cum a ieșit din mâinile Domnului și cum am văzut-o cu toții în copilărie, când minunea forței și a frumuseții creștea chiar în noi.

Când copacii se înălțau atât de fericiți și de semeți în văzduh, când narcisa și zambila răsăreau în grădină strălucind de frumusețe, iar oamenii, pe care îi cunoșteam încă atât de puțin, erau atât de blânzi și de buni cu noi fiindcă mai simțeau pe frunțile noastre netede suflarea divină despre care noi nu știam nimic și pe care am pierdut-o, fără să vrem și fără să știm, în graba creșterii. Ce băiat sălbatic și neastâmpărat am fost, câte griji și-a făcut tata cu mine, încă de când eram mic, și cât s-a temut și a suspinat mama! – și totuși, și pe fruntea mea a fost o strălucire divină și ceea ce priveam era frumos și viu, iar în gândurile și în visele mele, chiar

BRIS | We know BOOKS

dacă nu erau defel cucernice, intrau și ieșeau înfrățindu-se îngeri și miracole, și basme.

De mirosul ogorului proaspăt arat și de verdele germi-nând al pădurilor se leagă, din copilărie până acum, o amintire, care mă bântuie în fiecare primăvară și care mă face să retrăiesc timp de câteva ceasuri acele vremuri, pe jumătate uitate și neînțelese. Și acum mă gândesc într-acolo și voi încerca, dacă este cu putință, să povestesc despre ele.

În odaia noastră de dormit obloanele erau închise și eu, culcat în întuneric, eram pe jumătate treaz, îl auzeam pe fra-tele meu mai mic respirând zgomotos și regulat și iarăși mă miram că, având ochii închiși, vedeam în locul beznei negre numai culori, cercuri violete și de un roșu întunecat, care se tot lărgeau și se topeau în întuneric și care se reînnoiau încontinuu, izvorând de undeva de dinăuntru, fiecare având pe margine o dungă subțire, galbenă. Ascultam atent și vântul care venea dinspre munte în rafale călduțe și leneșe și scormonea molatic prin plopii mari și care, din când în când, își lăsa toată greutatea pe acoperiș, făcându-l să suspine. Din nou, îmi părea atât de rău că noaptea nu le era îngăduit copiilor să rămână treji și să iasă afară sau măcar să stea la fereastră și m-am gândit la o noapte când mama uitase să închidă obloanele.

Mă trezisem în toiul nopții și mă dusesem șovăitor la fereastră, iar dincolo de ea era ciudat de multă lumină, nici-decum un întuneric de nepătruns, ca moartea, cum îmi închi-puisem. Totul arăta searbăd, șters și trist, nori mari gemeau pe cuprinsul cerului și munții negri-albăstrui păreau să zboare o dată cu ei, de parcă tuturor le-ar fi fost teamă și fugeau din calea unei mari pimejdii. Plopii dormeau și păreau vlăguiți, ca și cum ar fi murit sau le-ar fi fost răpită lumina; în curte erau, ca de obicei, banca, jgheabul fântânii și castanul cel tânăr, și ei

puțin obosiți și tulburi. Nu știam cât timp am stat la fereastră și am privit dincolo, înspre lumea palidă și străină; atunci, undeva în apropiere, s-a auzit plânsul înfricoșat și jalnic al unui animal. Putea fi un câine sau chiar o oaie, sau un vițel care se trezise și i se făcuse teamă în întuneric. Teamă a pus stăpânire și pe mine și am fugit înapoi în odaie, în patul meu, neputându-mă hotărî dacă să plâng sau nu. Dar înainte de a o face, am adormit.

Toate astea stăteau acum din nou în spatele obloanelor închise, misterioase și la pândă, și ar fi fost atât de frumos și de primejdios să privesc iarăși afară! Mi-am închipuit, din nou, copacii tulburi, lumina obosită, nesigură, curtea amuțită, munții care se îndepărtau în fugă, odată cu norii, dungile spălăcite de pe cer și licărirea drumului palid care se pierdea în depărtarea cenușie. Și, înfășurat într-o lungă manta neagră, se strecura un hoț sau un ucigaș, sau cineva se rătăcise și umbla de colo-colo, înfricoșat de noapte și urmărit de fiare. Era poate un băiat, de vârsta mea, care se pierduse sau fugise de acasă, sau care fusese prădat, sau nu avea părinți și pe care, chiar dacă era curajos, putea să-l ucidă întâiul duh al nopții ieșit în cale sau să-l ia lupul. Era posibil să-l fi luat și tâlharii cu ei, în pădure, și devenise și el un tâlhar și promise o spadă sau un pistol cu două țevi, o pălărie mare și cizme înalte de călărie.

De aici nu mai era decât un pas, o uitare de sine neintenționată, și mă aflam deja în țara viselor și puteam vedea cu ochii și pipăi cu mâinile tot ce acum era încă amintire și gând, și închipuire.

N-am adormit însă, fiindcă în clipa aceea, din dormitorul părinților, a pătruns până la mine, strecurându-se prin gaura cheii, o rază subțire și roșie; ea a umplut întunericul cu o părere de lumină, slabă și tremurătoare, și a desenat o pată galbenă, zdrențuită, pe ușa dulapului de haine care căpătase dintr-o dată un luciul mat. Știam că tata se ducea acum la

culcare. L-am auzit pășind ușor, în ciorapi, prin cameră și imediat i-am deslușit și glasul profund, înăbușit. Mai vorbea puțin cu mama.

– Copiii dorm? l-am auzit întrebând.

– Da, de mult, a răspuns mama și mie mi s-a făcut rușine că eram încă treaz. Apoi, o vreme a fost liniște, dar lumina a continuat să ardă. Mi se părea că trecuse mult timp și somnul era cât pe ce să-mi cuprindă și ochii, când mama a început să vorbească din nou.

– Ai întrebat și ce face Brosi?

– L-am și văzut, a spus tata. Am trecut seara pe-acolo. Ți-e mai mare mila de el.

– Se simte chiar atât de rău?

– Foarte rău. Ai să vezi, când vine primăvara, se duce. Deja i se citește moartea pe chip.

– Ce crezi, să-l trimit pe băiat, o dată, acolo? a întrebat mama. Poate c-ar prinde bine.

– Cum vrei, a răspuns tata, dar nu e nevoie. Ce pricepe un copil din toate astea?

– Atunci, noapte bună.

– Da, noapte bună.

Lumina s-a stins, aerul a încetat să mai vibreze, podeaua și ușa dulapului erau din nou întunecate și, când am închis ochii, am văzut iarăși, legănându-se și crescând, inele violete și de un roșu-închis, cu margini galbene.

Dar în vreme ce părinții adormeau și totul se cufunda în liniște, sufletul meu, brusc tulburat, se frământa în noapte. Discuția, înțeleasă numai pe jumătate, se rostogolise în el ca un fruct în apa iazului și acum pe deasupra lui treceau temătoare și în grabă cercuri care deveneau tot mai largi și îl făceau să tremure de o curiozitate îngrijorată.

Brosi, despre care vorbiseră părinții, dispăruse aproape din orizontul prietenilor mele – mai era, cel mult, o amintire palidă, aproape stinsă. Cel al cărui nume era ca și uitat

lupta acum să iasă încetul cu-ncetul la suprafață, redevenind o imagine vie. La început, am știut doar că înainte auzisem deseori acest nume și că-l rostisem și eu. Apoi mi-a venit în minte o zi de toamnă când cineva îmi dăruise un măr. Și mi-am amintit că fusese tatăl lui Brosi, și atunci am știut iarăși totul, dintr-o dată.

Am văzut, așadar, un băiat frumos, cu un an mai mare, dar nu mai înalt decât mine, care se numea Brosi. Trecuse poate un an de când tatăl devenise vecinul nostru și băiatul, camaradul meu; dar memoria mea nu mai ajungea atât de departe. Îl vedeam iarăși limpede: purta o căciulă albastră, de lână, tricotată, cu două coarne ciudate, și avea întotdeauna mere sau felii de pâine într-un săculeț și, ori de câte ori începeam să ne plictisim, venea cu o idee, un joc sau o propunere. Purta o vestă, chiar și în zilele de lucru, pentru care îl invidiam grozav; la început, n-am crezut c-ar fi cât de cât puternic, dar odată i-a tras o chelșăneală zdravănă unui băietan de fierar din sat, care își bătuse joc de el din cauza căciulii cu coarne (căciula fusese tricotată de mama lui), și după aceea, un timp, mi-a fost frică de el. Avusese un corb îmblânzit, care murise însă, fiindcă toamna fusese hrănit cu prea mulți cartofi noi, și pe care l-am îngropat. Sicriul era o cutie, prea mică însă, încât nu i se mai potrivea capacul, și eu am ținut un discurs de înmormântare, ca un preot, și când Brosi a început să plângă, fratele meu mai mic a izbucnit în râs; atunci Brosi i-a tras una și i-am tras și eu una, micuțul a început să urle și noi am luat-o care încotro, și după aceea a venit la noi mama lui Brosi și a zis că-i pare rău și să venim, dacă vrem, a doua zi după-amiază la ea, că avea pentru noi cafea și un colac împletit, care era deja în cuptor. Și la cafea, Brosi ne-a spus o poveste care, când ajungea la mijloc, o lua iarăși de la capăt și, deși n-am putut s-o țin minte niciodată, ori de câte ori mă gândeam la ea, nu mă puteam abține să nu râd.